

4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység

Az esélyegyenlőségi törvény összhangban a köznevelési törvénnyel egyértelműen meghatározza a sajátos nevelési igényű, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok oktatásához, képzéshez esélyegyenlőség javító intézkedésekhez fűződő jogait.

4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői

A Józsefvárosban élő gyermekek és családjaik társadalmi státusza, szociális helyzete szoros összefüggésben van a lakás, lakóház minőségével, melyben élnek. A családok és gyermekeik veszélyeztetettségének okai, a pszichés a mentálisan is öröklődő rizikófaktorok a családok, egyének életében, de lehet túlélési stratégia a már meglévő kilátástalan élethelyzetre, hiszen a hibás minta és modelltanulás miatt nincs jó aktív megküzdő stratégiájuk, ezért csak arra képesek, hogy ismételjék a transzgenerációkon keresztül hibás szülői életpályát.

Egyik rizikófaktor a másiktól levezethető vagy következik belőle. A szenvedélybetegségek különböző típusai is megjelennek, a szenvedélybetegség együtt jár általában magatartási, életvezetési problémákkal, melyből következik a gyermekek elhanyagolása, bántalmazása. Anyagi problémák megléte esetén megjelennek a környezeti rizikófaktorok is. A gyermekvédelem középpontjában a meghatározó szerepet betöltő jelzőrendszer áll, melynek működtetése a JSzSzGyK kiemelt feladata. A Család- és Gyermejjóléti Szolgálatban jelzőrendszeri felelős fogja össze ezt a tevékenységet, munkáját a Család- és Gyermejjóléti Központ jelzőrendszeri tanácsadója segíti.

Állandó népesség 2012-ben és 2016-ban

	2012			2016		
	nők (fő)	férfiak (fő)	összesen (fő)	nők (fő)	férfiak (fő)	összesen (fő)
0-14 éves	3822	4005	7827	3984	4097	7991
15-17 éves	872	928	1800	759	770	1529

Forrás: Népesség nyilvántartó, TEIR

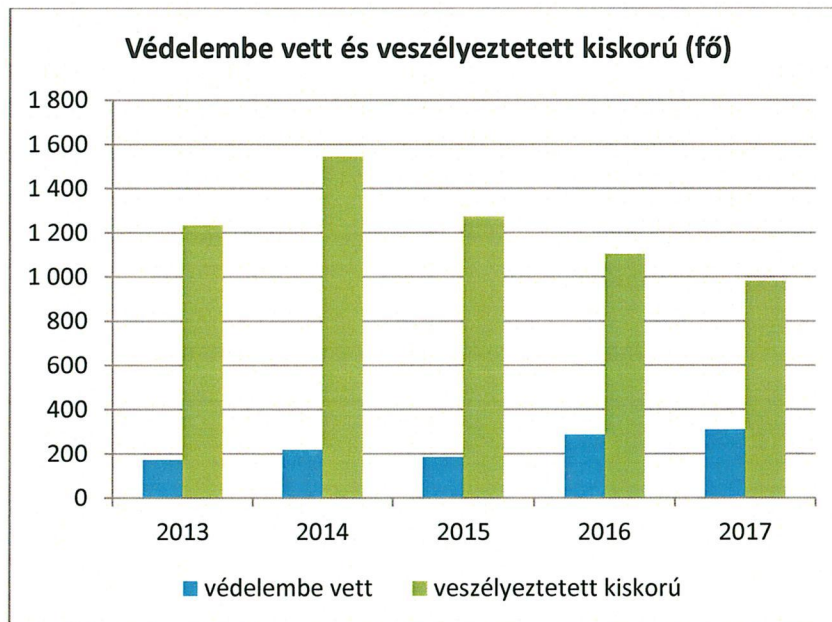
Az állandó népességből a 0-14 éves gyermekek száma 2016-ban 2012. évhez képest 164 fővel növekedett, míg a 15-17 éves gyermekek száma 271 fővel csökkent.

A 2016. évi állandó népességhez viszonyítva (72 069 fő) a 0-14 éves korúak aránya: 11,08%, a 15-17 éves korúak aránya 2,12 %.

Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma

Év	Védelembe vett kiskorú gyermekek száma december 31-én	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma december 31-én
2013	172	1235
2014	218	1545
2015	185	1274
2016	286	1104
2017	309	981

Budapest Józsefvárosi Önkormányzat

A fenti diagramon jól látható, hogy magas a veszélyeztetett gyermekek száma, viszont a veszélyeztetett gyermekekhez képest alacsony a védelembe vett gyermekek száma.

A védelembe vett gyermekek száma 2017-ben 2013. évhez képest 78%-kal növekedett. A veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma 2014. évhez képest 36,5%-kal csökkent.

A veszélyeztetett kiskorúak esetében 2017. évben a legnagyobb problémát a szülők vagy a család nem megfelelő életvitele (178), az iskoláztatási (elsősorban a nagyszámú igazolatlan iskolai hiányzások (125), valamint az elégtelen lakáskörülmények (48) jelentik.

A veszélyeztetettség és a súlyos problémák kialakulásának megelőzésében, illetve a beavatkozás gyorsasága érdekében kiemelkedő jelentősége van a veszélyeztetettséget észlelő és jelzőrendszer működtetésének. 2017. évben a JSzSzMjK Család- és Gyermekekjóléti Központjához 441 jelzés érkezett, legmagasabb számban a köznevelési intézményektől 268 jelzés, melynek nagy része az igazolatlan iskolai hiányzásokra (50 óra alatt 99, 50 órát

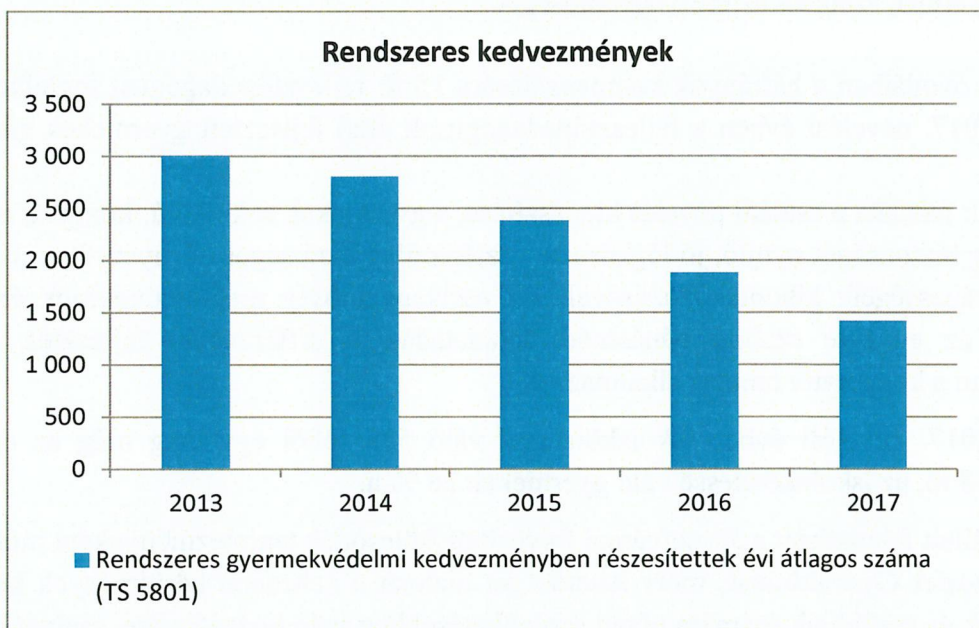
Handwritten mark

84

meghaladó 117 jelzés), magatartásbeli problémákra vonatkozott. Nagy számban érkezett a rendőrségtől is jelzés, melynek tartalma zömében bűncselekmény elkövetése (53 jelzés), néhány esetben családon belüli bántalmazás, egyéb okok, életviteli, elhanyagolás.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

- az ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetésnek és - ha megfelel a feltételeknek - a szünidei gyermekétkeztetésnek,
- a természetbeni támogatásnak,
- az ingyenes tankönyvnek,
- egyéb kedvezményeknek az igénybevételére.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményekre való jogosultságot a család egy főre jutó havi nettó jövedelme határozza meg. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek száma a 2013. évhez képest (3006 fő) 2017. évben (1420 fő) 1586 fővel csökkent.

Az önkormányzat a szociálisan rászorult gyermekek részére táboroztatási támogatást, a leendő első osztályos általános iskolai tanulók részére iskolakezdési támogatást és étkeztetési támogatást nyújt önkormányzati rendeletben szabályozott feltételek megléte esetén.

Az önkormányzat a család jövedelmi viszonyaitól függetlenül, a gyermek születésére tekintettel egyszeri születési támogatást biztosít.

Az önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetés keretében a hátrányos helyzetű gyermek és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére ingyenesen biztosítja a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkeztést.

4.2. Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

A kerületben élő gyermekekre vonatkozóan ilyen jellegű adat nem áll rendelkezésre. A telepszerű szegregált lakókörnyezetként, a korábbiakban már említett Orczy és Magdolna negyed városrészekben ugyan jelentősebb a hátrányos helyzetű gyermekek, illetve családok száma, a kimutatások alapján a kerületnek ezen részein többen részesülnek különböző támogatásokban, segélyekben, és magasabb a munkanélküliség aránya, ebből következtethető, hogy a gyermekek helyzete is ezeken a területeken nehezebb.

A Budapest Józsefvárosi Önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a kerületben élő gyermekek helyzetére, esélyegyenlőségére és arra törekszik, hogy már kisgyermekkorban biztosítsa minden gyermek számára az esélyegyenlőséget.

A kerület óvodáiban a hátrányok kompenzálására 15 fő fejlesztőpedagógust foglalkoztatnak. A 2016/2017. nevelési évben a fejlesztőpedagógusok által fejlesztett gyermekek száma 291 fő.

Az óvodák feladata a családi nevelés kiegészítése, a gyermekek sokoldalú, komplex nevelése; érzelmileg biztonságot nyújtó, jó légkörben, esztétikailag barátságos környezetben, játékosan, az alap képességeik kibontakoztatásával. Az esélyegyenlőség megteremtésének érdekében jellemző az egyénre szabott bánásmód, feladatadás, a differenciált fejlesztés, s egyre gyakrabban a kooperatív tanulás alkalmazása.

A 2016/2017. nevelési évben iskolakötelessé váló 525 főből egy évig még az óvodában maradt 148 fő, az iskolakötelessé váló gyermekek 28 %-a.

Önként vállalt feladatként a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék tagintézményeként működteti a **Biztos Kezdet Gyerekházat**, mely lehetőséget biztosít a nehezebb körülmények között élő gyermekek és családjaik számára olyan szolgáltatásokhoz való hozzáférésre, melyet önerőből nem tudnának elérni, továbbá a kisgyermekek képességeik kibontakoztatását segíti elő, mely a későbbiek folyamán meghatározó az iskola teljesítőképeség szempontjából is. A program lényege az elsősorban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű óvodáskort még el nem ért gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési megtorpanásokat észlelő, a szülői kompetenciákat erősítő, társadalmi felzárkózást segítő prevenciós szolgáltatás. Lehetőség van a családok számára a Budapest Józsefvárosi Önkormányzat magyarkúti táborában a bölcsődei szakemberek segítségével és támogatásával együtt nyaralni.

A kora gyermekkori szolgáltatások, így a bölcsőde, illetve a Biztos Kezdet Gyerekház segítségével több gyermek jut hozzá a korai fejlesztéshez, illetve a Biztos Kezdet programba bevont szülők megismerik a korai gyermekévek jelentőségét, és megtanulják, hogyan segíthetik gyermekük fejlődését.

A JSzSzyK különböző szolgáltatása is segíti a szegregált lakókörnyezetben élő gyermekek esélyegyenlőségét. Az Intenzív Családmegtartó Szolgáltatás olyan krízishelyzetben lévő gyermekes családoknál nyújt szolgáltatást, ahol felmerül annak a veszélye, hogy a gyerek(ek)et ki kell emelni a családból, illetve azokban az esetekben, ahol a korábban kiemelt

gyermek hazakerülésére esély van a közeljövőben, de a családot/egyént érintő egyéb krízishelyzetek is indokolhatják a szolgáltatás nyújtását. A szolgáltatás elsődleges célcsoportját azok a sokproblémás családok jelentik, akik súlyos szociális problémákkal küszködnek, a szülők gyerekevelési készségei fejlesztést igényelnek, esetleg betegek, tehát ahol a gyermek megfelelő fejlődését többféle tényező fenyegeti, veszélyezteti.

A JSzSzGyK iskolai-óvodai szociális segítő tevékenységének elsődleges célja, hogy az elsődleges prevenció megerősítésével az iskolás gyermekek és fiatalok szociális jólétének javítása az óvodai és iskolai szociális segítség feladatellátás feltételeinek megteremtésével, szakmai tartalmának meghatározásával segítse a tanulókat, szülőket és a pedagógusokat.

A FiDo Ifjúsági Központ 2014. évi megalakulásának elsődleges célja a Magdolna negyedben élő gyermekek, fiatalok és családok behívása egy organikus, aktív, szabad elköteleződés mentén kialakuló, kölcsönös bizalmon alapuló közösségbe. Elsődleges feladat a célcsoportba tartozó fiatalok szabadidős foglalkoztatása, sokszínű szakmai segítése, kulturális, mentális és érzelmi támogatása.

4.3. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

A Józsefvárosi Szent Kozma Egészségügyi Központban működik a védőnői szolgálat. A védőnői hálózat az alapellátás egészébe szervesen integrált, megerősítése különösen fontos. A hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő családok, gyerekek egészségi állapotának milyenségében kulcsszerepe van a védőnőnek.

Józsefvárosban a védőnők 18 körzetben látják el feladataikat. 2017-ben 17 fő védőnő teljesített szolgálatot. Egy körzetet helyettesítéssel látnak el. A védőnői szolgálatok tárgyi és személyi feltételei biztosítottak. A védőnő által végzett kora gyermekkori fejlesztési programok lehetőséget biztosítanak arra, hogy minél alacsonyabb életszakaszban felismerésre kerüljön a kisgyermek esetleges fejlődési elmaradása, melynek fejlesztésével a gyermek minél sikeresebb életének esélyei növelhetők.

Védőnői álláshelyek száma

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma	Egy védőnőre jutó gyermekek száma
2013	16	n.a.
2014	16	108
2015	16	197
2016	17	180
2017	17	180

Forrás: TEIR, önkormányzati adatszolgáltatás

Józsefvárosban a területi ellátási kötelezettséggel működő 55 házi orvosi körzetből 10 a házi gyermekorvosi körzetek száma, melyet önálló orvosi tevékenységet folytató házi gyermekorvosok a Budapest Józsefvárosi Önkormányzattal kötött egészségügyi feladat-ellátási szerződés alapján látnak el. A gyermekorvosi ügyelet a Heim Pál Gyermekkorházal kötött szerződés alapján biztosított a kerületben élő gyermekek számára.

A kerületben található nevelési – oktatási intézmények prevenciós, egészségmegőrző és orvosi feladatainak ellátása a kerületben praktizáló házi gyermekorvosok között került felosztásra.

Gyermekorvosi ellátás jellemzői

Év	Betöltetlen felnőtt házi orvosi praxis/ok száma	Házi orvos által ellátott személyek száma	Gyermekorvos által ellátott gyerekek száma	Felnőtt házi orvos által ellátott gyerekek száma	Házi gyermekorvosok száma
2013	0	335 642	60 945	n.a	10
2014	1	346 315	60 244	n.a	10
2015	1	332 692	61 257	n.a	9
2016	2	331 299	58 855	n.a	10

TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

Gyermekjóléti alapellátás

A Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSzSzGyK), mint integrált szociális intézmény komplexitásának megfelelően egymásnak mellérendelten a szükségletekre reflektálva végzi a kötelezően ellátandó alap- és többletfeladatokat.

A szolgáltatások szervezésével az intézmény biztosítja a gyermekvédelmi rendszer helyi működtetését, illetve segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásához, valamint egészségi és mentális állapotukból vagy más okból származó problémák megoldásához, továbbá átmeneti bentlakásos jelleggel teljes körű ellátást nyújt 0 éves kortól 18 éves korig gyermekek, valamint tartós felügyeletet, gondozást igénylő, de kórházi ellátásra nem szoruló idős személyek számára.

A JSzSzGyK **Család- és Gyermekjóléti Szolgálat** szakmai egység a kerületben élő egyének, családok, fiatalok és gyermekek részére információt szolgáltat, tanácsot ad, segítséget nyújt a szociális helyzetükből adódó hátrányok csökkentésében, szabadidős programokat szervez és közvetít, valamint kapcsolatot tart a jelzőrendszer valamennyi tagjával, önkormányzati intézményekkel, más szervekkel, hatóságokkal, valamint civil szervezetekkel.